

การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*

สวนีย์ วีระพันธุ์
วิทยาลัยพินิจโลก

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออก ปีการศึกษา 2545 จำนวน 1,000 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู แบบสอบถามรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว แบบวัดบุคลิกภาพ แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม แบบสอบถามปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS ในการหาค่าสถิติพื้นฐาน และใช้โปรแกรม LISREL 8.50 ในการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ผลการวิจัยแสดงว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์เท่ากับ 1.08 ค่า ท็องศาอิสระเท่ากับ 11 ค่า p เท่ากับ 1.00 คีชีนี GFI เท่ากับ 1.00 คีชีนี AGFI เท่ากับ 1.00 คีชีนี CFI เท่ากับ 1.0 ค่า SRMR เท่ากับ .002 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.00 ตัวแปรทั้งหมดในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความฉลาดทางอารมณ์ได้ร้อยละ 94 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ บุคลิกภาพของนักเรียน การสนับสนุนทางสังคม การสื่อสารภายในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความฉลาดทางอารมณ์โดยผ่านตัวแปรบุคลิกภาพ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และเพศ

* อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.สุชาดา กรเพชรปานิ และ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.แก้วตา คณะวรรณ
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2546

**DEVELOPMENT OF A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF
EMOTIONAL INTELLIGENCE FOR LOWER
SECONDARY SCHOOL STUDENTS***

Savaneer Werapan

Phitsanulok College, Thailand

ABSTRACT

Research objectives were to develop and validate a causal relationship model of Emotional Intelligence for lower secondary school students. The sample consisted of 1,000 lower secondary school students under the jurisdiction of the Office of Basic Education Commission in the Eastern Region, Thailand, academic year 2002. Research instruments included the Student Personal Information Questionnaire, the Child Rearing Practices Questionnaire, the Family Communication Questionnaire, the Personality Scale, the Social Support Questionnaire, the Interaction between Teacher and Student Questionnaire, and the Emotional Intelligence Scale. Data were analyzed by descriptive statistical analysis through SPSS, and the causal relationship model was validated with LISREL 8.50.

Results indicated that the adjusted model was consistent with empirical data. Model validation measures were found to be: chi-square = 1.08, df = 11, p = 1.00, GFI = 1.00, AGFI = 0.98, CFI = 1.00, SRMR = 0.002, and RMSEA = 0.00. The variables in the model accounted for 94 percent of the variance of Emotional Intelligence. Variables with a statistically significant direct effect on Emotional Intelligence were student personality, social support, family communication, and child rearing practices. Variables having a statistically significant indirect effect on Emotional Intelligence were interaction between teacher and student, and sex.

* Masters thesis of Department of Educational Research and Measurement, Burapha University under the advice of Suchada Kornpetpanee, Ph.D. and Assoc. Prof. Kaewta Kanawan, Ph. D.

ความนำ

การพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งที่ควรมุ่งพัฒนาและเตรียมตั้งแต่วัยเด็กและวัยรุ่น อีริกสัน (Erickson, 1959: 91) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่สำคัญซึ่งถือว่าเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต กำลังพัฒนาจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองมากมาย เป็นวัยแห่งการปรับตัว เป็นวัยแห่งปัญหา และเป็นวัยที่มีความเครียดทางอารมณ์ กล่าวได้ว่าวัยรุ่นอยู่ในระยะของการพัฒนาเอกลักษณ์และบทบาทของตน ประสบกับการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม โดยเฉพาะในด้านอารมณ์ สภาพอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นจะไม่คงที่ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และวู่วาม เด็กวัยนี้เชื่อในความคิดของตนเองมากเกินไป และมองสิ่งต่างๆ อย่างแคบๆ เนื่องจากยังขาดประสบการณ์ มีความคิดเพื่อฝัน แก้ไขปัญหาต่างๆ ตามอุดมคติ ยากที่จะยอมรับว่าความคิดของตนไม่ถูกต้องหรือแตกต่างจากผู้อื่น ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ดังนั้นเด็กในวัยนี้จึงควรได้รับการพัฒนาในด้านความฉลาดทางอารมณ์อย่างเต็มที่ เนื่องจากลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยส่งเสริมให้บุคคลนั้น เป็นคนที่สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสังคม และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข เข้าใจอารมณ์และปัญหาสังคมได้ในแง่มุมต่างๆ มีความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นได้ มีความสามารถในการเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของตน ช่วยให้เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ไขข้อขัดแย้งต่างๆ ได้ รู้จักปรับอารมณ์ของตนให้เป็นปกติ มีรากฐานที่ดีพร้อมที่จะเรียนรู้ และนำไปสู่ความสำเร็จทางการศึกษา (Gibbs, 1995: 24-31)

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ไม่ได้จำกัดอยู่ที่พันธุกรรมหรือในวัยเด็กตอนต้นเท่านั้น แต่ความฉลาดทางอารมณ์สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ตลอดชีวิต ปัจจัยที่มีผลทำให้ระดับความฉลาดทางอารมณ์เปลี่ยนแปลงได้แก่ พันธุกรรม พื้นฐานอารมณ์ การอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม อายุ เพศ ประสบการณ์ การเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542) และ ไอเซนค (Eysenck, 1994) เสนอว่า เซอาน์ทางสังคม (Social Intelligence) ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ความฉลาดทางอารมณ์นั้น เป็นผลรวมของหลายๆ ตัวแปร อาทิ แรงจูงใจ อาหาร วัฒนธรรม ครอบครัว การศึกษา บุคลิกภาพ สุขภาพ ประสบการณ์ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542) กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวแปรตามของเงื่อนไขทางสังคม จึงมีสาเหตุต่างๆ ที่ทำให้ความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละคนต่างกันไป สาเหตุหนึ่งเกิดจากพันธุกรรมหรือสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด และอีกสาเหตุเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับจากสังคม งานวิจัยนี้จึงสนใจที่จะศึกษาว่าตัวแปรใดบ้างมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กับข้อมูลเชิงประจักษ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ไอเซนค (Eysenck, 1994) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับเชาว์ทางสังคม (Social Intelligence) ที่มีความหมายใกล้เคียงกับความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นผลรวมของหลายๆ ตัวแปร อาทิ แรงจูงใจ อาหาร วัฒนธรรม ครอบครัว การศึกษา บุคลิกภาพ สุขภาพ ประสบการณ์ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม และจากทฤษฎีของโกลแมน (Goleman, 1998) ที่กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นผลรวมของความสามารถ (Ability) และคุณลักษณะทางจิต (Trait) เกิดจากการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับนิสัยการคิด การรู้สึกที่สะสมต่อเนื่องมานาน การพัฒนาระดับความฉลาดทางอารมณ์ให้เพิ่มขึ้นนั้นต้องเปลี่ยนพฤติกรรมเดิมที่ไม่พึงประสงค์เสียก่อน แล้วจึงเรียนรู้พฤติกรรมที่พึงประสงค์เข้าแทน ต้องใช้เวลาในการฝึกฝนโดยประสบการณ์ และการมีแรงจูงใจที่ดีต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

สมมติฐานการวิจัย

1. บุคลิกภาพของนักเรียน การสนับสนุนทางสังคม และการสื่อสารภายในครอบครัว มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์
2. การอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านบุคลิกภาพของนักเรียน
3. เพศมีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการอบรมเลี้ยงดู และบุคลิกภาพของนักเรียน
4. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านบุคลิกภาพของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโดยใช้โปรแกรม LISREL ต้องใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ ชูแมคเกอร์ และโลแมกซ์ แฮร์และคณะ (Shumacker & Lomax, 1996; Hair et al., 1998 อ้างถึงใน นางลัดขันธ์ วิรัชชัย, 2542: 311) เสนอให้ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 10-20 คน ต่อตัวแปรในการวิจัยหนึ่งตัวแปร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่ศึกษา

จำนวน 18 ตัวแปร จึงประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำได้ 360 คน เพื่อให้ผลการวิจัยมีความแม่นยำยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,000 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) สุ่มจังหวัดโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายได้ จังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดระยอง และจังหวัดนครนายก จำแนกโรงเรียนในจังหวัดที่สุ่มได้ออกเป็น 4 ขนาด จากนั้นสุ่มรายชื่อโรงเรียนโดยคิดสัดส่วนร้อยละ 20 ตามขนาดโรงเรียน จากนั้นสุ่มห้องเรียนในโรงเรียนที่สุ่มได้มาโรงเรียนละ 3 ห้องเรียน ซึ่งประกอบด้วย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 57 ห้องเรียน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย สุ่มนักเรียนจากแต่ละห้องเรียนที่สุ่มได้ตามสัดส่วนให้ได้จำนวน 1,000 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีรวม 6 ฉบับ ดังนี้

1. แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู (The Child Rearing Practices Questionnaire) จำนวน 30 ข้อ โครงสร้างเนื้อหา มีประเด็นหลัก 6 ประเด็น ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก การเลี้ยงดูแบบลงโทษ การอบรมเลี้ยงดูแบบคาดหวังกับเด็ก การเลี้ยงดูแบบแสดงความเป็นเจ้าของมากเกินไป การเลี้ยงดูแบบขอมอบบุตร และการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.84

2. แบบสอบถามรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว (The Family Communication Questionnaire) จำนวน 20 ข้อ โครงสร้างเนื้อหา มีประเด็นหลัก 2 ประเด็น คือ การสื่อสารภายในครอบครัวเชิงบวก กับ การสื่อสารภายในครอบครัวเชิงลบ ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.83

3. แบบวัดบุคลิกภาพของนักเรียน (The Personality Scale) จำนวน 40 ข้อ โครงสร้างเนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการแสดงตัว ด้านความสุภาพอ่อนโยน ด้านความซื่อตรงต่อหน้าที่ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ และด้านสติปัญญา ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดบุคลิกภาพของนักเรียน ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.85

4. แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม (The Social Support Questionnaire) จำนวน 25 ข้อ โครงสร้างเนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ การสนับสนุนทางสังคมด้านวัตถุสิ่งของ การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมิน การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.89

5. แบบสอบถามปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน (The Interaction between Teacher and Student Questionnaire) จำนวน 20 ข้อ โครงสร้างเนื้อหา มีประเด็นหลัก 3 ประเด็น ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์

ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบอัตตาธิปไตย และ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบปล่อยปละละเลย ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามการ สนับสนุนทางสังคม ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.86

6. แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ (The Emotional Intelligence Scale) จำนวน 60 ข้อ โครงสร้างเนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบส่วนบุคคล องค์ประกอบ ด้านการปรับตัว องค์ประกอบระหว่างบุคคล องค์ประกอบด้านการจัดการบริหารความเครียด และ องค์ประกอบด้านภาวะอารมณ์ทั่วไป ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ได้ ค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.88

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2545 ถึงวันที่ 15 มกราคม 2546 ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 1,000 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

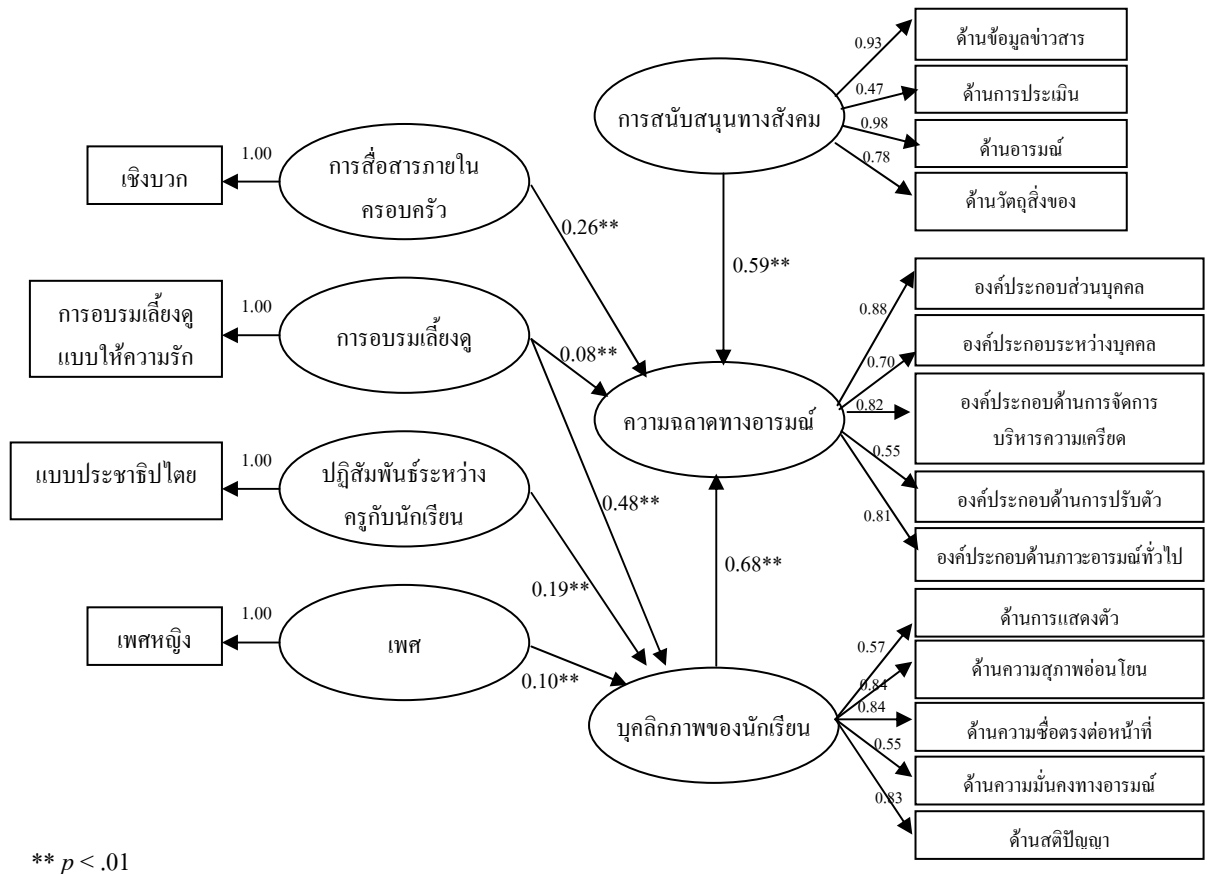
การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และ ลักษณะการแจกแจงตัวแปรโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง โดยใช้โปรแกรม SPSS
2. วิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดในโมเดล ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยใช้โปรแกรม SPSS
3. ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิง ประจักษ์ โดยใช้โปรแกรมลิสเรล 8.50

ผลการวิจัย

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นที่ปรับเป็นโมเดลประหยัด มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ใน เกณฑ์ดี (เสรี ชัดแจ้ง และสุชาดา กรเพชรปณี, 2546: 11) ผลการตรวจสอบค่าไค-สแควร์มีค่า เท่ากับ 1.08; ค่า p เท่ากับ 1.00 ที่องศาอิสระเท่ากับ 11; ค่า GFI เท่ากับ 1.00; ค่า $AGFI$ เท่ากับ 1.00; ค่า CFI เท่ากับ 1.00; ค่า $SRMR$ เท่ากับ .002; ค่า $RMSEA$ เท่ากับ 0.00 กราฟฟิตวี่ลิตีมีความ ชันกว่าเส้นทแยงมุม มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ .79 ซึ่งมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ (2.00) โดยค่าความเที่ยงในการวัดตัวแปรแต่ละตัวมีค่าค่อนข้างสูง และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ของ ตัวแปรตาม คือ ความฉลาดทางอารมณ์มีค่าเท่ากับ .94 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดในโมเดล

สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความฉลาดทางอารมณ์ได้ร้อยละ 94 ดังแสดงในภาพที่ 1 และตารางที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ที่ปรับเป็นโมเดลประหัต

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความฉลาดทางอารมณ์ที่ปรับเป็นโมเดล
ประหยัด

ตัวแปรผล	ความฉลาดทางอารมณ์			บุคลิกภาพของนักเรียน			การอบรมเลี้ยงดู		
ตัวแปรสาเหตุ	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
เพศ	0.07** (0.03)	0.07** (0.03)	-	0.10** (0.04)	-	0.10** (0.04)	-	-	-
การสื่อสารภายใน ครอบครัว	0.26** (0.03)	-	0.26** (0.03)	-	-	-	-	-	-
ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ครูกับนักเรียน	0.13** (0.03)	0.13** (0.03)	-	0.19** (0.04)	-	0.19** (0.04)	-	-	-
การสนับสนุนทาง สังคม	0.59** (0.04)	-	0.59** (0.04)	-	-	-	-	-	-
บุคลิกภาพของ นักเรียน	0.68** (0.07)	-	0.68** (0.07)	-	-	-	-	-	-
การอบรมเลี้ยงดู	0.41** (0.03)	0.33** (0.03)	0.08** (0.03)	0.48** (0.05)	-	0.48** (0.05)	-	-	-

ไค-สแควร์ = 1.08; $p = 1.00$; $df = 11$; $GFI = 1.00$; $AGFI = 0.98$; $SRMR = 0.02$

$RMSEA = 0.00$; $CFI = 1.00$; $Largest\ Standardized\ Residual = 0.79$

R-SQUARE ของความฉลาดทางอารมณ์เท่ากับ 0.94

** $p < .01$

2. ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรความฉลาดทางอารมณ์มี 4 ตัวแปร ได้แก่ บุคลิกภาพของนักเรียน การสนับสนุนทางสังคม การสื่อสารภายในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ บุคลิกภาพของนักเรียน มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .68 รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม การสื่อสารภายในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .59, .26 และ .08 ตามลำดับ แสดงว่า บุคลิกภาพของนักเรียนมีอิทธิพลมากที่สุดต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยนักเรียนที่มีบุคลิกภาพสุภาพอ่อนโยน มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ เชื่อถือได้ รู้จักแสดงตัว เป็นคนเปิดเผย เข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีสติปัญญาดี มองการณ์ไกล มีเหตุผล และยอมรับเหตุผลผู้อื่น จะทำให้มีความฉลาดทางอารมณ์ดีด้วย นอกจากบุคลิกภาพแล้ว นักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ ครู และเพื่อน โดยได้รับความช่วยเหลือในด้านคำแนะนำ ข้อมูล วัสดุ สิ่งของหรือบริการต่างๆ ตลอดจนให้ข้อมูลและข้อมูลย้อนกลับ เป็นปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อแม่ที่ให้คำชมเชย พุดคุยกับลูกด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดี อ่อนหวาน จะทำให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีพ่อแม่

คอยดูแล คิเตียน และการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักจะทำให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์สูง กว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่นๆ

3. ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยผ่านบุคลิกภาพของนักเรียน คือ การอบรมเลี้ยงดู มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .33 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน มีขนาดอิทธิพล เท่ากับ .13 และเพศ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .07 แสดงว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย และเพศหญิง เป็นสาเหตุทำให้นักเรียนมีบุคลิกภาพที่ ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์

4. ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรบุคลิกภาพของนักเรียนมากที่สุด คือ ตัวแปรการอบรม เลี้ยงดู มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .48 รองลงมา คือ ตัวแปรปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน มีขนาด อิทธิพลเท่ากับ .19 และตัวแปรเพศ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .10 แสดงว่า การที่นักเรียนมีบุคลิกภาพที่ ดีนั่น เกิดจากหลายปัจจัย ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับ นักเรียนแบบประชาธิปไตย และเพศหญิงจะมีบุคลิกภาพโดยรวมดีกว่าเพศชาย

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยปรากฏว่ามีทั้งเป็นไปตามสมมติฐานและไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ผลการวิจัยที่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ได้แก่

1. บุคลิกภาพของนักเรียน การสนับสนุนทางสังคม และการสื่อสารภายในครอบครัวมี อิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์
2. การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านบุคลิกภาพของนักเรียน
3. เพศมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความฉลาดทางอารมณ์ผ่านบุคลิกภาพของนักเรียน
4. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความฉลาดทางอารมณ์ผ่าน บุคลิกภาพของนักเรียน

ผลการวิจัยที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ได้แก่

1. เพศไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ และไม่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่าน การอบรมเลี้ยงดู
2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งสามารถอภิปรายผลตามสมมติฐานได้ ดังต่อไปนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 บุคลิกภาพของนักเรียน การสนับสนุนทางสังคม และการสื่อสาร ภายในครอบครัว มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์

การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า บุคลิกภาพของนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยพบว่า บุคลิกภาพของนักเรียนส่งผลในทิศทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์ แสดงว่า การที่นักเรียนมีบุคลิกภาพดีคือ มีความสุภาพอ่อนโยน มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ เชื่อถือได้ รู้จักแสดงตัว เป็นคนเปิดเผย เข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีสติปัญญาคิดมองการณ์ไกล มีเหตุผล และยอมรับเหตุผลผู้อื่น จะทำให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์สูง กล่าวคือ รู้จักอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง มีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น รู้จักให้ความร่วมมือและช่วยเหลือผู้อื่น มีความสามารถในการแก้ปัญหา และเผชิญปัญหา มีความสุข ความพึงพอใจในชีวิต เป็นคนที่มองโลกในแง่ดี ซึ่งเป็นความสามารถในด้านอารมณ์และความรู้สึกภายในของแต่ละบุคคล ดังนั้น ความฉลาดทางอารมณ์จึงมีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับลักษณะบุคลิกภาพที่เป็นปกติวิสัยของแต่ละบุคคล ซึ่งบุคลิกภาพของบุคคลจะสามารถสะท้อนการเป็นคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ได้ (วิระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542 และ ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2543) ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บาร์ริค และเมาท์ (Barrick & Mount, 1991 cited in Mayer, Salovey & Caruso, 1997) ที่พบว่า องค์ประกอบของบุคลิกภาพ (Big Five Personality) มีความเกี่ยวข้องกันกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ตามทฤษฎีของโกลแมน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรฤดี สุกปลั่ง (2543) ที่พบว่า องค์ประกอบทางบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์

การสนับสนุนทางสังคมส่งผลในทิศทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์ แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมโดยได้รับความช่วยเหลือตามความต้องการจำเป็น ได้รับการให้กำลังใจ ได้รับการส่งเสริมในด้านการเรียน ได้รับเงินสนับสนุนและการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จะทำให้มีความฉลาดทางอารมณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ เมเยอร์ และคณะ (Mayer et al., 1997) ที่ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลจะเพิ่มขึ้น เมื่อได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูง เนื่องมาจากการสนับสนุนจากครอบครัว ครู และเพื่อน จะทำให้นักเรียนเชื่อว่า มีบุคคลอื่นให้ความรัก เอาใจใส่ เห็นความสำคัญ และรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ช่วยให้นักเรียนเกิดความมั่นใจทำในสิ่งต่างๆ มีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถจัดการปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้ และสามารถปรับตัวได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตรงกับงานวิจัยของ เมเยอร์ และคณะ (Mayer et al., 1997) พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อความสามารถในการจัดการกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ นอกจากนี้ โคลโบ (Kolbo, 1993) และเบเคนดัม (Bekendam, 1997) ยังพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีผลกระทบต่อการพัฒนาการด้านร่างกายและจิตใจของเด็ก โดยเด็กที่ขาดการสนับสนุนทางสังคมจะมีปัญหาในเรื่องการปรับตัว ความมั่นคงทางอารมณ์ การรู้สึกนึกคิดต่างๆ มักมีปัญหาในด้านการแสดงอารมณ์ และพฤติกรรม และ ลักษณะแพथานันท์ (2542) พบ

ว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ โดยเฉพาะถ้าบุคคลได้รับการสนับสนุนทางสังคมทางด้านอารมณ์จะช่วยให้บุคคลเกิดความรู้สึกมั่นใจในตนเอง มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิต และรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

การสื่อสารภายในครอบครัวส่งผลในทิศทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์ แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการสื่อสารภายในครอบครัวที่มีพ่อแม่คอยให้คำชมเชย พูดคุยกับลูกด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดี อ่อนหวาน จะทำให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีพ่อแม่คอยดุคำ ดิเตือน ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ พ่อแม่ หรือผู้ปกครองจะต้องสามารถแนะนำพฤติกรรมที่เหมาะสม เมื่อเห็นเด็กแสดงอารมณ์ทางด้านลบออกมา เช่น โกรธ เสียใจ ไม่ให้อภัย เป็นต้น (Goleman, 1998) ดังนั้น การสื่อสารภายในครอบครัวเชิงบวกจึงเป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้พ่อแม่สื่อสารกับลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเข้าใจกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีการปรับตัวที่ดี และช่วยจัดการกับความตึงเครียด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ชาปิโร (Shapiro, 1997) เชื่อว่า พ่อแม่ที่ให้คำแนะนำ คำอธิบาย จะมีส่วนเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่ลูกได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ วีระวัฒน์ ปิ่นนิคามัย (2542) ที่ว่า การสื่อสารที่เปิดเผยตรงไปตรงมา หลีกเลี่ยงการทำร้ายจิตใจและอารมณ์จะช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้สูงขึ้น หากครอบครัวมีการสื่อสารภายในครอบครัวเชิงลบ มีการดำเนินวิพากษ์วิจารณ์ จะทำให้เกิดความรู้สึกทางลบ เช่น โกรธ เสียใจ สับสน เป็นต้น ทำให้ความสามารถในการปรับตัวลดลง เกิดความเครียดมากขึ้น (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2534) นอกจากนี้ผลการวิจัยของ วรรณดี หมู่เย็น (2544) ยังพบว่า รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ โดยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีการสื่อสารภายในครอบครัวเชิงบวก จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูง

สมมติฐานข้อที่ 2 การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านบุคลิกภาพของนักเรียน

การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านบุคลิกภาพของนักเรียน จากผลการวิจัยแสดงว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีอิทธิพลทางตรงและส่งผลในทิศทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักจะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่นๆ เนื่องมาจากความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนั้นต้องอาศัยพ่อแม่ หรือบุคคลในครอบครัวช่วยสอนให้เด็กเรียนรู้อารมณ์ของตนเอง เข้าใจมุมมองของผู้อื่น ดังนั้นวิธีการอบรมเลี้ยงดูจึงมีความสำคัญต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ซึ่งพ่อแม่ หรือผู้ปกครองที่อบรมเลี้ยงดูลูกแบบให้ความรัก จะรู้จักความพอดี มีการยึด

หุ่ยน์ ไม่เข้มงวดจนเด็กขาดศักยภาพในตนเอง หรือปล่อยปละละเลย สามารถให้คำแนะนำเมื่อเด็กมีปัญหา หากเด็กทำผิดจะมีการชี้แจงเหตุผล ให้อิสระ ให้กำลังใจ รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน หลีกเลี่ยงการทำร้ายจิตใจ และอารมณ์ จึงมีส่วนเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ผลการวิจัยนี้เป็นไปตามทฤษฎีของโกลแมน (Goleman, 1995) ที่กล่าวว่า การเพิ่มระดับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กให้สูงขึ้นนั้น พ่อแม่ หรือผู้ปกครองต้องมีความอดทนสูงและใจเย็น ไม่ปิดกั้นการแสดงอารมณ์ด้านลบของเด็ก เพื่อให้เด็กได้แสดงออกมา สามารถแนะนำและกำหนดขอบเขตพฤติกรรมที่เหมาะสม ผลที่ได้จะทำให้เด็กมีความเข้าใจตนเอง เคารพความรู้สึกของตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเองและยอมรับนับถือตนเองสูง สามารถจัดการกับอารมณ์และแก้ปัญหาได้ มีการเรียนรู้ที่ดี สามารถสร้างความสัมพันธ์และผูกมิตรกับคนอื่นได้ดี ตรงกับงานวิจัยของ ชนมม สุวงศ์ (2543) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ และงานวิจัยของ อ้อมจิต เป็นศรี (2544) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมจะสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้สูงขึ้นได้

นอกจากนี้ การอบรมเลี้ยงดูยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยส่งผลในทิศทางบวกผ่านทางบุคลิกภาพของนักเรียน แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ทำให้นักเรียนมีความสุภาพอ่อนโยน มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ เชื่อถือได้ รู้จักแสดงตัว เป็นคนเปิดเผย เข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีสติปัญญาดี มองการณ์ไกล มีเหตุผล และยอมรับเหตุผลผู้อื่นดีกว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบอื่นๆ เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการอบรมให้เด็กได้รู้ระเบียบของสังคม และวัฒนธรรม สร้างสมบุคลิกภาพและความเป็นตัวของตัวเอง (Green, 1964 อ้างถึงใน ทศนีย์ ดวงดี, 2544: 5) ซึ่งกระบวนการพัฒนาแบบแผนของพฤติกรรมมีมาตั้งแต่เกิด และอาจพัฒนามากขึ้นหรือลดลงขึ้นอยู่กับเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมที่แต่ละบุคคลประสบ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของเฮลลอค (Hurlock, 1974: 18-19) และซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud อ้างถึงใน ชนมม สุวงศ์, 2543) ที่ว่า การอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็กและประสบการณ์ต่างๆ จะมีผลต่อบุคลิกภาพของเด็กเป็นอย่างมาก ซึ่งเด็กจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพของเด็กเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น เด็กต้องการเป็นตัวของตัวเอง ถ้าเด็กไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ เด็กจะรู้สึกสับสนในบทบาทและไม่สามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบทบาทของตนได้ถูกต้อง (Erickson, 1959) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2526) ที่กล่าวว่า พ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกด้วยความรักความอบอุ่น และความยุติธรรม ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของลูก ไม่เข้มงวดกดขี่จนเกินไป เด็กจะมีความเป็นตัวของตัวเอง ให้ความร่วมมือ อดทนในการทำงาน มีความมั่นใจในตนเอง และมีพฤติกรรมในทางบวก นอกจากนี้ผลการวิจัยยังตรงกับการวิจัยของ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และทศนา ทองภักดี (2543) ที่

พบว่า นักเรียนที่แม่แสดงความรักด้านวัตถุและด้านจิตใจจะเป็นเด็กที่มีความเป็นผู้นำ มีความวิตกกังวล และก้าวร้าวน้อย

สมมติฐานข้อที่ 3 เพศมีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ และบุคลิกภาพของนักเรียน

การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่สอดคล้องกับสมมติฐาน คือ เพศมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความฉลาดทางอารมณ์ผ่านบุคลิกภาพของนักเรียน ส่วนประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน คือ เพศไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ และไม่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการอบรมเลี้ยงดู

จากผลการวิจัยแสดงว่า เพศหญิงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยส่งผลในทิศทางบวกผ่านบุคลิกภาพ แสดงว่า เพศหญิงมีความสุภาพอ่อนโยน มีความเชื่อตรงต่อหน้าที่ รู้จักแสดงตัว เป็นคนเปิดเผย เข้ากับผู้อื่นได้ดี เชื่อถือได้ มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีสติปัญญาดี มองการณ์ไกล มีเหตุผล และยอมรับเหตุผลผู้อื่นได้ดีกว่าเพศชาย ส่งผลให้เพศหญิงมีความฉลาดทางอารมณ์ดีกว่า ทั้งนี้เนื่องมาจากสังคมคาดหวังให้เพศหญิงกับเพศชายแสดงบทบาททางเพศที่แตกต่างกัน ทำให้เพศหญิงและเพศชายมีลักษณะบุคลิกภาพต่างกัน โดยในสังคมไทยคาดหวังว่าเพศหญิงมีความอ่อนหวาน และอดทน (วิภาพร มาพบสุข, ม.ป.ป.) ตรงกับการวิจัยของ กูโอะ และชูจิน (Guo & Shugin, 1995) ที่ศึกษาความแตกต่างของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ (The Big Five Personality) ระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย ที่พบว่า เพศหญิงมีบุคลิกภาพด้านความสุภาพอ่อนโยน และบุคลิกภาพห้วนใจมากกว่าเพศชาย และงานวิจัยของ แมคโคบี และมาร์ติน (Maccoby and Martin, 1983 อ้างถึงใน สุรางค์ ใ้วตระกูล, 2545: 149) ที่พบว่า เพศชายมีความก้าวร้าวมากกว่าเพศหญิง ดังนั้นเพศหญิงจึงมีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ตามทฤษฎีบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบดีกว่าเพศชาย

ส่วนผลการวิจัยแสดงว่า เพศไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ และไม่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน แสดงว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับการที่นักเรียนจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย และเพศไม่ใช่สาเหตุที่ทำให้การอบรมเลี้ยงดูต่างกัน อาจเนื่องมาจากทัศนะโดยรวมของสังคมที่ส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างชายหญิง และพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรที่ไม่ได้ให้ความสำคัญที่เพศใดเพศหนึ่งเป็นพิเศษ เห็นได้จากคำขวัญของรัฐเกี่ยวกับการมีบุตร ที่ว่า “หญิงก็ได้ชายก็ได้มีแค่สอง” รวมทั้งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กำหนดให้หญิงมีบทบาทในสังคมได้ทัดเทียมชาย จึงทำให้พฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป สาเหตุเหล่านี้ทำให้ทั้งสองเพศมีสิทธิเสรีภาพและความสามารถในการด้านต่างๆ รวมไปถึงการรู้จักอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง มีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น รู้จักให้ความร่วมมือและช่วยเหลือผู้อื่น มีความสามารถในการแก้ปัญหา และเผชิญปัญหา มีความสุข ความพึงพอใจใน

ชีวิต เป็นคนที่มีมองโลกในแง่ดี ซึ่งเป็นความสามารถในด้านอารมณ์และความรู้สึกภายในของแต่ละบุคคลใกล้เคียงกันมากขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีโกลแมน (Goleman, 1998) ที่เชื่อว่า ในภาพรวมของความฉลาดทางอารมณ์ของชายและหญิงไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้ขัดแย้งกับงานวิจัยของซูทาร์โซ (Sutarso, 1998) ที่พบว่า เพศนั้นมีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ และงานวิจัยของ ทาเปีย (Tapia, 1999: Abstract) ที่พบว่า เพศหญิงมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเพศชาย

สมมติฐานข้อที่ 4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านบุคลิกภาพของนักเรียน

การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่สอดคล้องกับสมมติฐาน คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความฉลาดทางอารมณ์ผ่านบุคลิกภาพของนักเรียน ส่วนประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์

ผลการวิจัยแสดงว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย จะทำให้นักเรียนมีความสุภาพอ่อนโยน มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ เชื่อถือได้ รู้จักแสดงตัว เป็นคนเปิดเผย เข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีสติปัญญาดี มองการณ์ไกล มีเหตุผล และยอมรับเหตุผลของผู้อื่นดีกว่านักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบอื่น เนื่องจากพฤติกรรมของครูที่แสดงต่อนักเรียน มีผลต่อความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองทั้งในทางบวกและทางลบ เมื่อเด็กเข้าใจว่าตนเองเป็นคนอย่างไร ก็จะแสดงกริยาอาการนั้นออกมาจนกลายเป็นบุคลิกภาพ (พรณี ช. เจริญ, 2540) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของฮอร์ล็อก (Hurlock, 1974) ที่ว่า เหตุการณ์ในช่วงหลังของชีวิตหลังจากที่ได้เข้าโรงเรียนแล้ว เป็นสิ่งที่มิอิทธิพลต่อลักษณะบุคลิกภาพ ดังนั้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตยจึงมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดในทางบวกของเด็ก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เลวิน ลิปปิท และ ไวท์ (Lewin, Lippitt & White อ้างถึงใน สุมาลี วงศ์ปลุกแก้ว, 2526) ที่พบว่า กลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย เด็กจะมีลักษณะเป็นผู้นำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยแสดงว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน แสดงว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตยไม่ได้เป็นสาเหตุโดยตรงของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน อาจเนื่องมาจากความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกซึ่งการเกิดอารมณ์ตามทฤษฎีของแซคเตอร์ (Schachter, 1962) จะเกิดขึ้นหลังจากผ่านกระบวนการความคิดและความเข้าใจ แล้ว จึงสามารถกำหนดทิศทางของบุคคลให้แสดงพฤติกรรมต่างๆ ได้ ซึ่งนักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย นักเรียนจะมีอิสระในความคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัยรุ่นจะมีความคิดความเข้าใจเป็นของตนเอง อาจเป็นสาเหตุทำให้เด็กเกิดความคิดความเข้าใจที่ทำให้แสดง

พฤติกรรมที่ผิดๆ ออกมา ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตยไม่ได้เป็นสาเหตุทางตรงที่ทำให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. บุคคลที่สำคัญที่สุด ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน คือ พ่อแม่ ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนให้มีความสุขพออ่อนโยน มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ เชื่อถือได้ รู้จักแสดงตัว เป็นคนเปิดเผย เข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีสติปัญญาดี มองการณ์ไกล มีเหตุผล และยอมรับเหตุผลผู้อื่น บุคลิกภาพของนักเรียนดังกล่าวต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักจากพ่อแม่ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย

2. พ่อแม่ หรือผู้ปกครองควรจะมีพฤติกรรมในการสื่อสารเชิงบวกกับลูก เช่น การให้คำชมเชย ตั้งใจฟังลูกเล่าเรื่องต่างๆ เปิดโอกาสให้ลูกแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกต่างๆ ให้กำลังใจลูก พุดคุยกันด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดี อ่อนหวาน เป็นต้น นอกจากนั้นพ่อแม่ หรือผู้ปกครองควรอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยการให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับนับถือความสามารถ และความคิดเห็นของเด็ก ให้ความร่วมมือตามโอกาสอันเหมาะสม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก

3. บทบาทของสังคมในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน สังคมควรให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านคำแนะนำ ข้อมูล วัสดุสิ่งของหรือบริการต่างๆ ตลอดจนให้ข้อมูลย้อนกลับ และข้อมูลเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และประเมินตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรทำการศึกษาระยะยาวทางด้านผลของความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อการประสบความสำเร็จของนักเรียนในด้านอาชีพ หรือความสำเร็จในชีวิต

2. ควรศึกษาผลของความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อการปรับตัวของนักเรียน

3. จากผลการวิจัยที่แสดงว่า ตัวแปรปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนไม่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ดังนั้น ควรทำการตรวจสอบใหม่ว่าตัวแปรปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนหรือไม่

4. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยนำตัวแปรอิทธิพลของสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เข้ามาศึกษาในโมเดล เพื่อที่จะได้ทราบว่าอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์หรือไม่ เนื่องจากซาปิโร (Shapiro, 1997) เชื่อว่า อุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กประการหนึ่ง คือ พฤติกรรมการดูโทรทัศน์ของเด็กที่อาจก่อให้เกิดความรู้สึกติดโทรทัศน์ โดยที่เด็กอาจเรียนรู้พฤติกรรมสร้างวินัยให้ตนเองจากตัวแบบหรือเรื่องราวที่ปรากฏในจอโทรทัศน์

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรฤดี สุกปลั่ง. (2543). ผลของบุคลิกภาพและเชาวน์อารมณ์ที่มีต่อคุณภาพของการให้บริการตามการรับรู้ของหัวหน้าของพนักงานส่วนหน้าของโรงแรมชั้นหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนมน สุขวงศ์. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูกับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม. (2526). จริยธรรมเยาวชนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ทัศนีย์ ดวงดี. (2544). ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). โมเดลลิสรถ: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพรณี จ.เนจจิต. (2540). พัฒนาการทางบุคลิกภาพ และแรงจูงใจ. ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ลักขณา แพทยานันท์. (2542). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคม และความผาสุกทางจิตวิญญาณ กับเชาวน์อารมณ์ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดาวัลย์ เกษมนตร และทัศนยา ทองกักดี. (2543). รายงานการวิจัยสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณดี หมูเย็น. (2544). รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วีระวัฒน์ ปันนิคมย์. (2542). เชาวน์อารมณ์ (EQ) : คณิตวัดความสุขและความสำเร็จของชีวิต. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เนท.
- สันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2543). การพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์. กองทุนส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 10(92), 2-3.
- สุมาลี วงศ์ปลุกแก้ว. (2526). ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียน ความรู้สึกชอบและเชื่อมั่นในตนเอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2545). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี ชัดเข้ม และสุชาติ กรเพชรปานิ, (2546). โมเดลสมการโครงสร้าง. วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 1(1), 1-24.
- อ้อมจิต เป้นศรี. (2544). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อเชาวน์อารมณ์ของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2534). ครอบครัวบำบัด ทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหาของเด็ก. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 35(6), 336-340.

- Bekendam, C. C. (1997). Dimensions of emotional intelligence: Attachment, affect regulation, alexithymia and empathy. *Dissertation Abstracts International*.
- Erickson, E. H. (1994). *Childhood and society*. New York : Norton.
- Eysenck, H. J. (1994). Personality and intelligence: Psychometric and experimental approaches. *Personality and Intelligence*. Cambridge University Press.
- Gibbs, N. (1995, October). The EQ Factor. *Time*, 9, 24-31.
- Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence*. New York: Bantam Books.
- Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. New York: Bantam Books.
- Guo & Shuqin. (1995). *Sex and differences in personality*. Retrieved from <http://www.ericfacility.net/servlet/com.artesia>.
- Hurlock, E. B. (1974). *Child development (2nd ed.)*. New York: Mc Graw – Hill.
- Kolbo, J. R. (1993). *Risk and protective factors among children exposed to family violence*. Doctoral dissertation, The institute of advanced psychological studies, Adelphi University.
- Mayer, J. D., Salovey, P., & Caruso, D. (1997). *Handbook of human intelligence*. New York: Cambridge.
- Mayer, J. D., Salovey, P., Bedell, B. T., & Detweiler, J. B. (1997). *Coping: The psychology of what works*. New York: Oxford University.
- Schachter, S., & Singer, J. E. (1962). Cognitive, social, and physiological determinants of emotional state. *Psychological Review*, 69, 379-399.
- Shapiro, L. E. (1997). *How to raise a child with a high EQ : A parents' guide to emotional intelligence*. New York : Harpen collins publisher.
- Sutarso, P. (1998). *Gender differences on the Emotional Intelligence Inventory (EQI) (Marital status)*. Doctoral dissertation, The University of Alabama.
- Tapia, M. (1999). The Relationships of the emotional intelligence inventory (Doctoral dissertation, The University of Alabama, 1998). *Dissertation Abstracts International*.

ผู้วิจัย

สวณีย์ วีระพันธุ์ เป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัย
พณิชยโลก จ.พณิชยโลก 65000 ; v_svaneer@yahoo.com คุณวุฒิ กศ.บ. (วิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์)
มหาวิทยาลัยบูรพา, วท.ม. (เทคโนโลยีวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก

ตัวอย่าง

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นตรงกับความคิด ความรู้สึกหรือการแสดงออก
ของนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิด ความรู้สึก หรือการแสดงออกของนักเรียนในระดับมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิด ความรู้สึก หรือการแสดงออกของนักเรียนในระดับมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิด ความรู้สึก หรือการแสดงออกของนักเรียนในระดับปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิด ความรู้สึก หรือการแสดงออกของนักเรียนในระดับน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิด ความรู้สึก หรือการแสดงออกของนักเรียนในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิด ความรู้สึก หรือการ แสดงออก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ฉันสามารถบอกได้ว่าตัวเองมีอารมณ์อย่างไร					
2	ฉันใส่ใจกับความรู้สึกของผู้อื่น					
3	เวลาโกรธ ฉันมักควบคุมตัวเองไม่ค่อยได้					
4	ฉันจะไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนแก้ปัญหา					
5	ฉันมักจะให้คนอื่นช่วยตัดสินใจให้					
6	ฉันไม่ยอมรับคนที่ไม่รู้จัก					
7	ฉันค่อนข้างเข้ากับคนอื่นได้ยาก					
8	ฉันคิดว่าฉันโง่เพราะทำอะไรไม่ค่อยสำเร็จ					
9	ฉันพยายามลืมเรื่องที่ทำให้ฉันเสียใจ แต่ก็ลืมไม่ลง					
10	ฉันคิดว่าฉันยังต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น					